

TARTU RIIKLIK ÜLIKOOL

*Kaubandusalaseid õppematerjale
kvalifikatsioonikursustest
osavõtjatele*
I

TARTU 1962

NA

VIII A-24596

TARTU RIIKLIK ÜLIKOOI
KAUBANDUSÖKONOOMIKA KATEEDER

*Kaubandusalaseid õppematerjale
kvalifikatsioonikursustest
osavõtjatele*

I

Kaubanduse planeerimise küsimusi ETKV Liidu süsteemis

TARTU 1962

Тартуский государственный университет
ЭССР, г. Тарту, ул. Юликооли, 18

И. Прикс

УЧЕБНЫЕ ПОСОБИЯ ПО ТОРГОВЛЕ ДЛЯ
УЧАСТНИКОВ КУРСОВ ПОВЫШЕНИЯ
КВАЛИФИКАЦИИ

I

Вопросы планирования товарооборота в
системе ЭРСПО

На эстонском языке

N

TARTU ÜLIKOOLI
RAAMATUKOGU

Vastutav toimetaja K. Parvel
Korrektor E. Oja

=====

TRÜ rotaprint 1962. Trükipoognaid 2,75.
Tir. 400 eks. MB 04454. Tell. nr. 778.

Hind 8 kop.

K A U B A K Ä I B E P L A N E E R I M I S E K Ü S I M U S I E T K V L I I D U S Ü S T E E M I S .

I. P r i k s .

SISSEJUHATUS.

Nõukogude Liidu Kommunistliku Partei uues programmis on selgesti väljendatud, et kommunismi materiaalse tehnilise baasi loomise käigus on vaja arendada sotsialistliku majanduse mõlemat, riiklikku ja kooperatiivset vormi. Peamine seisneb selles, et tõsta meie maa tootvad jõud kvaliteedilt uuele, kõrgemale tasemele, luua kommunismi materiaalne tehniline baas, mis kindlustab sotsialistlike suhete ümberkujunemise kommunistlikeks. Kooperatiivne omand ei pidurda sotsialistliku ühiskonna tootlike jõudude arenemist, vaid vastupidi: soodustab meie ühiskonna edasiminekut kommunismile.

Igale nõukogude inimesele on lähedased ja arusaadavad partei programmi sõnad, et nõukogude inimeste elatustase tõuseb seda kiiremini, mida kiiremini arenevad meie maa tootlikud jõud ja tõuseb töövõime, mida laialdasemalt areneb nõukogude rahva loominguenergia. Nõukogude Liidu Kommunistliku Partei programm näitab kätte rahva elatustaseme tõstmise abinõud. Nende ellurakendamisel on tähtsad ülesanded täita ka tarbijate kooperatsioonil. Oma jae- ja hulgikaubandusettevõtete kaudu tööstuse ja põllumajanduse vahel kaupade vahetamisega, kasutades selleks kaubalis-rahalisi suhteid, loob tarbijate kooperatsioon vajaliku seose linna ja maa vahel. Arendades nõukogude kaubandust, varustab ta ühelt poolt maaelanikkonda kõigi vajalike tarbeesemetega, teiselt poolt varustab ta suures ulatuses linnaelanikkonda ja tööstust põllumajandus- ja kaubandusega, mida toodavad kolhoosid ja sovhoosid. Tarbijate kooperatsiooni peamine tegevus on seotud kaubaringlusega. Sellest tuleneb ülesanne tagada elanikele vajalike kaupade pidev müügilolek ja tarbijate eeskujulik teenindamine. Seda mõistetaksegi kultuurse nõukogude kaubanduse all, mille organiseer-

rimine on tööviljakuse ja seega ka tootlike jõudude kasvu tähtsaks eeltingimuseks. Kultuurne nõukogude kaubandus, mida maal arendab tarbijate kooperatsioon, täidab lähema kahekümne aasta jooksul tähtsat kohta meie maa majanduselus.

Koos tööstustoodangu kasvuga ja elanikkonna reaaltulude suurenemisega kasvab ka kaubakäive. Kui arvestada seda, et uues partei programmis esitatud ülesannete kohaselt suureneb tööstustoodangu maht kahekümne aasta jooksul vähemalt kuuekordseks, põllumajandusliku toodangu maht umbes kolme ja poole kordseks ja reaaltulu ühe elaniku kohta enam kui kolme ja poole kordseks, siis saame kujutluse eesseisvatest ülesannetest ka kaubakäibe arendamise ja kaubandusvõrgu väljaehitamise alal.

Tarbijate kooperatsiooni töötajad Eestis otsustasid likvideerida käesoleva seitseaastaku jooksul kaubanduse materiaalse tehnilise baasi osas esinenud mahajäämus ja tõsta selle tase 1965.aastaks säärasele kõrgusele, mis vastab järjest areneva kultuurse nõukogude kaubanduse kõigile nõuetele. Seitseaastaku jooksul ehitatakse Eesti tarbijate kooperatsiooni süsteemis 164 uut kauplust, 36,2 tuh.m² laopinda, ehitatakse ja organiseeritakse juurde 150 ühiskondliku toitlustamise ettevõtet. Jaekäive moodustab 1965.a. vähemalt 300 miljonit rubla 169,6 miljoni rubla vastu 1958.aastal.

Seitseaastaku esimesed kolm aastat on kinnitanud plaani täitmise reaalsust. Kolme aasta ülesanded on täidetud ja ületatud. Kolme aastaga suurenes jaekaubakäive Eesti tarbijate kooperatsiooni süsteemis 30,4% plaani koostamisel ettenähtud 23,5% vastu. Suured nihked on toimunud ka käibestruktuuris. Seoses sovhooside arvu kasvuga, paljude kolhooside ülemineku- ga rahalisele töötasule ja põllumajandussaaduste tootmise suurenemisega kasvas toidukaupade käive 1961.aastaks 1958.aastaga võrreldes 40,3% võrra ja moodustas 1961.aastal 54,1% kaubanduse kogukäibest 49,4% vastu 1958.aastal.

Suurte sammudega tõusevad maaelanikkonna heaolu ja kultuuriline tase. Maal elunevate töötajate tarbimine läheneb linnalisele tarbimisele. Nii näiteks suurenes Eesti tarbijate kooperatsioonis 1961.aastaks võrreldes 1958.aastaga mööbli müük 85,6%, jalg- ja mootorrataste müük 65,5% ja raadio-

kaupade müük 78,6%. 1961.aastal müüdi külmutuskappe 4 korda, pesupesemismasinaid 8 korda ja tolmuimejaid 13 korda rohkem kui 1958.aastal.

Valitsuse ja partei poolt maaelanikkonna ostuvõime suurendamiseks rakendatud abinõude tulemusena kasvab käive maal jõudsamalt kui linnades.

Nõukogude Liidu Kommunistliku Partei uues programmis on öeldud, et ühiskonna huvides kõige suuremate tulemuste saavutamiseks kõige väiksemate kulutustega on majandusliku ülesehitustöö vankumatu seadus.

Selle põhimõtte ellurakendamisel on hästi korraldatud planeerimistööl ülisuur tähtsus. Kuna kaupluste ja kooperatiivi töö tervikuna on tarbijate kooperatsiooni süsteemi põhilüliks, kus otsustatakse kaubanduse kvantitatiivsed ja kvalitatiivsed tulemused, siis on vaja kooperatiivi kui tarbijate kooperatsiooni alglüli planeerimisele ja selle töö parandamisele pöörata ikka suuremat tähelepanu.

Käesolevate ridade ülesanne on aidata kaasa nõukogude tarbijate kooperatsiooni kaubanduse planeerimist õppivate ja kaubandust juhtivate töötajate teadmiste täiendamisele. Ülal kirjutatu põhineb kooperatiivide kaubandusliku tegevuse planeerimise praktikale Eesti tarbijate kooperatsiooni süsteemis ja kaasajal esitatud ülesannetele töös esinevate puuduste likvideerimiseks ja planeerimise kui kaubanduse juhtimise tähtsama abinõu edasiseks täiustamiseks. See peaks ka kaasa aitama õpikutes käsitletud teoreetiliste materjalide paremale rakendamisele tegelikus tööpraktikas.

PLANEERIMISEKS VAJALIKEST KOOPERATIIVI
TEGEVUSPIIRKONNA ÕKONOOMIKAT ISELOOMUSTAVATEST
ANDMETEST.

Tarbijate kooperatiivi kogu majandusliku tegevuse, selle hulgas ka jaekäibe maht ja arenemisperspektiivid on seotud antud tarbijate kooperatiivi tegevuspiirkonna ökonomika näitajatega. Seepärast on vaja majandusliku tegevuse õigemaks planeerimiseks ja analüüsimiseks pidevalt koguda ja süstematiseerida materjale, mis iseloomustavad kooperatiivi tegevuspiirkonna ökonomikat. Selle töö teostamine on rajoonikooperatiivides ökonomisti ülesanne, neis tarbijate kooperatiivides aga, mille koosseisus ei ole ökonomisti ametikohta, on kooperatiivi tegevuspiirkonna ökonomikat iseloomustavate materjalide kogumise ja süstematiseerimise kohustus raamatupidajal, kes täidab kooperatiivi juhatuse poolt pandud planeerimisülesanded.

Sääraste materjalide hulka kuuluvad:

kõrgemalseisvate kooperatiivsete organisatsioonide määrused ja korraldused, mis puudutavad kaubanduse olukorda ja ülesandeid selle arendamiseks;

tarbijate kooperatiivi liikmete (volinike) koosolekute ja kohaliku töörahva saadikute nõukogu ja selle täitevkomitee otsused tarbijate kooperatiivi töö parandamise kohta;

raamatupidamise ja statistilise aruandluse materjalid;

andmed teenindatava elanikkonna arvu kohta kaubandusettevõtete tegevuspiirkondade viisi, andmed kolhooside-sovhooside, loomade arvu, elanikkonnale rahaliste väljamaksete jne. kohta.

Kooperatiivi tegevuspiirkonna ökonomikat iseloomustavad andmed on soovitatav rühmitada kahte tabelisse: ühte kogu kooperatiivi tegevuspiirkonda haaravad andmed ja teise ökonomi-

ka näitajad kooperatiivi poolt teenindatavate asustatud punktide viisi.

Tabelid võiksid olla järgmised:

Ökonoomika näitajad tarbijate kooperatiivi
tegevuspiirkonna kohta tervikuna.

Näitajad	Mõõt- ühik	seisuga 1. jaanuar					
		1960. aasta	1961. aasta	1962. aasta	1963. aasta	1964. aasta	1965. aasta
1. Elanikkond - kokku,	in.						
sellest tarbi- jate kooperat- siooni poolt teenindatav elanikkond	"						
Kogu tarbijate kooperatsiooni poolt teenin- datavast elanik- konnast:							
a) mehi	"						
b) naisi	"						
c) lapsi kuni 16 a. vanuse- ni	"						
2. Üldhariduslike koolide arv,	üksust						
neis õpilasi, sellest klas- side viisi:	in.						
I klassides	"						
II-IV "	"						
V-VIII "	"						
3. Kutseharidus- likud koolid	üksust						
4. Raamatukogud	"						

Näitajad	Mõõt- ühik	seisuga 1. jaanuar					
		1960. aasta	1961. aasta	1962. aasta	1963. aasta	1964. aasta	1965. aasta
5. Lastesõimed arv/kontingent	üksust in.						
6. Lastealad	"						
7. Lastekodud	"						
8. Kolhooside arv	üksust						
9. Sovhooside " (töötajate arv)	üksust in.						
10. Kolhoosiperede arv	üksust						
11. Kariloomade arv (kolhoosides ja kolhoosnikutel)							
hobused	tuh. pead						
veised,							
sellest lehmad	"						
lambad ja							
kitsed	"						
sead	"						

Tarbijate kooperatiivi majandusliku tegevuse põhilised näitajad	Mõõt- ühik	Aruandeaastal				
		1960	1962	1963	1964	1965
1. Jaekäive - kokku,	rbl.					
sellest:						
kaubandusvõrgu jaekäive	"					
toitlustusettevõtete jaekäive	"					
2. Käive põllumajandussaaduste ülejääkide realiseerimisest	"					
3. Toitlustusettevõtete omatoodangu käive	"					

	Mõõt- ühik	1960	1962	1963	1964	1965
4. Toitlustusettevõtete omatoodangu osatähtsus kogukäibest	%					
5. Tööstuse kogutoodang (kokku)	rbl.					
sellest leivaküpsetus	tonni					
.....						
.....						
6. Kaubanduse käibekulud	%-des käibest					
7. Leivaküpsetuse tootmiskulud	%-des hulgi väljalaskehinnast					
8. Kasum (kõigis tegevusharudes kokku), sellest:	rbl.					
kaubanduses	"					
9. Varumise käive	"					
Tähtsamate põllumajandussaaduste ja tooraine liikide varumine (koguselises väljenduses):						
.....						
.....						

Andmeid elanike arvu ja elanikkonna koosseisu kohta võib saada kohalikkudelt organitelt (külanõukogudelt, statistika-inspeksioonilt, kus on olemas ka andmed loomade ja lindude arvu kohta.

Andmed tööliste ja teenistujate töötasu kohta on olemas vastavate ettevõtete raamatupidamises. Andmed rahaliste väljamaksete kohta kolhooside poolt on vastavate kolhooside juhatuste juures. Need andmed näidatakse ridadel, kus on nimetatud kolhoosid.

Kogu kooperatiivi tegevuspiirkonnas elunevast elanikkonnast kooperatiivi poolt teenindatava kontingendi määramisel on soovitatav lähtuda piirkonna kogu jaekäibe ja tarbijate kooperatiivi jaekäibe suhtest. Seda on vaja silmas pidada muidugi siis, kui kooperatiivi tegevuspiirkonnas on teiste kaubanduslike süsteemide jaekaubandusettevõtteid. Arvesse tuleb võtta ka naaberpiirkondi ja nendes toimunud majanduslikke muutusi, mis võivad mõjustada vaadeldavat piirkonda.

Andmed kaubakäibe kohta tuleb hankida vastavate kaubandusorganisatsioonide raamatupidamisest.

KOOPERATIIVI PLAAN-KAVANDI KOOSTAMISEST JAEKÄIBE ARENDAMISE KOHTA.

Kaubanduse jaekäibe ja sellega seotud teiste näitajate planeerimisel on suur tähtsus kooperatiivi plaan-kavandil. Kes võiks paremini teada oma tegevuspiirkonna ökonoomikas toimuvaid muutusi ja möödunud aastal kasutamata reserve kui kooperatiiv ise. Plaan-kavandi väärtus kõrgemalseisva lüli poolt kooperatiivile ökonoomiliselt põhjendatud plaani väljatöötamisel on siis täielik, kui ta on koostatud silmas pidades nõukogude rahvamajanduse järjekindla arengu seaduspärasusi ja elanikkonna heaolu pideva tõstmise ülesandeid.

Plaan-kavand koostatakse kindla vormi (vorm nr.1) kohaselt ja esitatakse kõrgemalseisvale kooperatiivsele organi-

satsioonile viimase poolt määratud tähtjaks. Plaan-kavandit kasutatakse tarbijate kooperatiivile majandusliku tegevuse plaani kinnitamisel.

Plaan-kavandi koostamisel kaubandusvõrgu jaekäibe osas peab tarbijate kooperatiiv kõigepealt arvesse võtma käibe suurendamise nõuet, et täielikumalt rahuldada elanikkonna ja kolhooside poolt kaupadele esitatavat nõudlust. Selleks tuleb kõigepealt kriitiliselt läbi vaadata aruandeaasta kaubakäibe kokkuvõtted ja välja selgitada kasutamata jäetud võimalused kaubanduse edasiseks arendamiseks.

Kuna plaan-kavand koostatakse enne aasta algust, kui veel puuduvad täielikud aruandelised andmed aasta kohta, on tähtis loodetavat käivet õigesti kindlaks määrata.

Plaan-kavandi vastavates lahtrites näidatakse kolme kvartali tegelik käive kvartaliaruannete andmete põhjal. IV kvartali loodetava käibemahu määramisel tuleb arvesse võtta kaubanduse kulgu ja plaani täitmise perspektiive.

Näiteks: tarbijate kooperatiivi IV kvartali plaan on 355 tuh.rbl., tegelik käive oktoobrikuus (kavandi väljatöötamise momendiks) moodustas 115 tuh.rbl. Kaubakäibe kuuplaan on ületatud 5 tuh.rubla võrra ja tegelik käive oktoobris suurenes mõõdunud aasta oktoobrikuu käibega võrreldes 15% võrra. Kuuplaani edukat täitmist mõjutasid hea saak ja kolhoosnike suurenenud ostuvõime.

Lähtudes oktoobrikuu kaubakäibe tulemustest, võib eeldada, et novembrikuu plaan (120 tuh.rbl.) ja detsembrikuu plaan (125 tuh.rbl.) samuti ületatakse.

Antud näite kohaselt moodustab IV kvartali loodetav käive (oktoobrikuu tegelik käive - 115 tuh.rbl., novembrikuu loodetav käive - 125 tuh.rbl., detsembrikuu loodetav käive - 130 tuh.rubla) - 370 tuh.rbl. ehk 15 tuh.rubla enam kui kvartaliplaan.

Juhul, kui kooperatiivis aasta kestel esines organisatsioonilisi muudatusi (võrgu ülevõtmist või üleandmist), siis tuleb loodetav käive teha võrreldavaks järgmise aasta plaani suhtes. Selleks tuleb (kaubandusvõrgu ülevõtmisel) arvestatud loodetavale käibe liita vastuvõetud võrgu tegelik käive üle-

võtumomendini, võrgu üleandmisel tuleb loodetavast käibest maha arvata üleantava võrgu tegelik käive kuni üleandmise momendini. Parandused tuleb teha vastavate kvartalite osas.

Kui näiteks tarbijate kooperatiiv võttis 1. juulist tööliste varustamise osakonnalt (TVO-lt) üle kaks kauplust, siis tuleb loodetavale aastakäibelega 1355 tuh.rbl. (I kvartal - 300 tuh.rbl.; II kvartal 335 tuh.rbl.; III kvartal - 350 tuh.rbl. ja IV kvartal - 370 tuh.rbl.) liita nende kaupluste I ja II kvartali tegelik käive, s.o. kuni võrgu ülevõtumomendini. Ülevõetud kaupluste I kvartali käive oli 25 tuh.rubla ja II kvartali käive 30 tuh.rubla. Plaan-avalduks näidatakse sel juhul I kv., II kv., tegelik ja aasta loodetav käive murruna. Lugejana näidatakse kooperatiivi aruannetest tulev käive ja nimetajana järgmise aasta plaani suhtes võrreldav käive (I kv. - $300 + 25 = 325$, II kv. - $335 + 30 = 365$ ja aasta loodetav - $1355 + 55 = 1410$).

Järgmise aasta käibemahu määramisel tuleb lähtuda ülesandest parandada elanikkonna kaubanduslikku teenindamist ja veelgi suurendada kaubakäivet, arvestades põllumajanduse arenemise perspektiive ja teenindatava elanikkonna ostuvõime kasvu. Seega peab jaekaubakäibe planeerimine kindlustama kõrvalekaldumatu ja maksimaalse kaubakäibe arenemise kooskõlas linna ja maa töötajate sissetulekute suurenemisega ühelt poolt ja tarbevahendite tootmise kasvuga teiselt poolt. Kui jaekaubakäive jääks maha kaupade tootmise arenemisest või elanikkonna maksevõimelise nõudluse kasvust, siis rikuks see rahvamajanduse teiste harude arenemise õiget proportsiooni; sotsialistliku tööstuse ja põllumajanduse poolt toodetud kaubad jääksid realiseerimata ja tarbijani viimata, elanikkonna nõudmised jääksid rahuldamata, kaupluste paigutatud vahendid külmuksid, vahendite saabumine riigieelarvesse väheneks, mis kõik omakorda pidurdaks tootmise edasist arengut.

Jaekäibe summa ei saa samuti ületada olemasolevaid kaubaresse ja elanikkonna ostufondi suurust. Ei saa ju müüa seda, mida ei ole, samuti kui ei saa müüa rohkem, kui elanikkond suudab osta. Seega tuleb jaekaubakäibeplani koostami-

sel püüda oskuslikult siduda elanikkonna nõudlust kaupadele, tarbijate maitset, kohalikke rahvuslikke ja kliimaatilisi tingimusi elanikkonna rahaliste sissetulekute andmetega plaanitava perioodil ja reaalsete perspektiividega kaubaressursside kohta. See moodustabki majanduslikult põhjendatud jaekaubakäibe planeerimise ja nõuab kooperatiivi ökonomistilt või raamatupidajalt oma kooperatiivi tegevuspiirkonna ökonomikat iseloomustavate andmete pidevat tundmaõppimist. Nendest andmetest õigete järelduste tegemisele ja planeeritavaks perioodiks reaalsete ülesannete väljatöötamisele aitab otsustavalt kaasa möödunud perioodide aruandlusandmete hoolikas ja oskuslik analüüsimine.

Kaubakäibe aastaplaani ei tohi kvartalite vahel jaotada mehhaaniliselt, vaid arvestades kaubanduse arendamise iseärasusi aasta üksikuil perioodidel (hooajatöölise rakendamine, suvitajate kohalesõit ja lahkumine, põllumajandussaaduste realiseerimise kõrgperiood jne.). Kvartaliteks kavandatavat käivet on vaja kõrvutada möödunud aasta vastava kvartali tegeliku (võrreldava) käibega ja kindlustada käibekasvu igal planeeritaval kvartalil. Erandi võib moodustada olukord, kui piirkonna ökonomikas on toimunud järske muutusi, mis põhjustavad üksikute kvartalite käivete osatähtsuste muutumist kogu aastakäibe suhtes.

JAEKÄIBEPLAANI MÄÄRAMISEST KOOPERATIIVI KAUBANDUSETTEVÕTETELE.

Jaekäibeplaani jaotamisel kaubandusettevõtete vahel tuleb lähtuda tarbijate kooperatiivile tervikuna (aastaks ja kvartaliteks) kinnitatud plaani summast. Plaani jaotamisel on soovitatav kasutada alljärgnevat tabelit.

..... 196.....a.

Jaakäibeplaani töötlemistabel jaemüügettevõtete viisi

(tuh.rbl.)

Ettevõtte nimetus	1961. aasta				1962. aasta				Kokku aasta	10	11	12	13	14	15	1962. aasta plaan %-des 1961. tegel.
	te poolt teenindavate in. arv	I kv.	II kv.	III kv.	IV kv.	I kv.	II kv.	III kv.								
A	I	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
1.																
2.																
3.																
4.																
5.																
jne.																
Kokku kaubandus- võrgu käive	x							x								x
Söökla	x							x								x
Restoran	x							x								x
Kokku ühiskondliku tootlustamise käive	x							x								x
Kogu jaekäive s.h. põllumajanduss. jaekäive, mis on võetud komisjonile kolhoosidelt ja ostetud kolhoosnikutelt jt.kodan. vastavalt NSVL Minist.Nõukogu ja NLKP KK määrusele 25.II 1961.																

Lahtrites 3-7 näidatakse planeeritavale aastale eelne-
nud aasta tegelik käive kvartalite viisi.

Juhul, kui üksikud kaubandusettevõtted pikemaajalise re-
mondi, müüja puudumise või mõne muu põhjuse tõttu töötasid
ainult osa kvartalist (aastast), tuleb eelseisva perioodi
plaani suhtes võrreldavuse saamiseks näidata käive lahtrites
3-7 murruna, kusjuures nimetajana näidatakse säärase ette-
võtte käive arvestatult kogu perioodi kohta. Näiteks kauplus
nr.1 ei töötanud 1961.a. II kvartalis kapitaalremondi tõttu
esimesed poolteist kuud. Seega kajastab 4-ndas lahtris näida-
tud tegelik käive ainult kvartali teise poole käivet. Antud
juhul tuleb nimetajana näidata selle kaupluse võimalik käive,
kui ta oleks töötanud kogu kvartali jooksul. Selle võrdluseks
vajaliku käibeosa määramisel tuleb silmas pidada eelmise aas-
ta II kvartali sellesama poolteise kuu tegelikku käivet, mil
kauplus töötas kogu kvartali, ning samuti andmeid käesoleva
aasta I kvartali ühe päeva käibe kohta möödunud aasta sama
perioodi ühe päeva käibega võrreldes.

Jaekäibeplaani määramisel kaubandusettevõtetele nii aas-
taks kui ka kvartaliteks (lahtrid 10-14) tuleb peale eelmise
aasta tegeliku käibe arvesse võtta ka kaubandusettevõtete
töö iseärasused planeeritaval aastal. Selleks tuleb kasutada
ettevõtte piirkonna ökonoomika näitajaid, mis iseloomustavad
teenindatavat elanikkonda arvuliselt ja koostiselt, elanik-
konna rahalisi sissetulekuid jne. Samuti tuleb kriitiliselt
läbi vaadata kaupluste juhatajate (lahter 9) avaldused plaani
suuruse kohta ja neid arvestada käibeplaani jaotamisel ette-
võtete vahel.

Tuleb vältida õigustamatult kõrge või madaldataud käibe-
plaani määramist üksikutele kaubandusettevõtetele. Seejuures
kauplustele, mis ei kasutanud ära olemasolevaid võimalusi käi-
be arendamiseks ja elanikkonna heaks kaubanduslikuks teeninda-
miseks, kes rakendasid nõrgalt aktiivseid kauplemisvorme ega
vältinud häireid küllaldaselt saada olevate kaupadega kauple-
misel, tuleb ette näha suurem käibe juurdekasvu protsent koo-
peratiivile tervikuna määratud käibe arendamise ülesandega
võrreldes.

Ilma erilliste põhjusteta ei tule ühelegi ettevõttele kvartaliplaani määrata madalamana möödunud aasta sama kvartali tegelikust (või võrreldavaks arvestatud) käibest. See ei ole muidugi dogma, vaid selle põhimõtte rakendamisel võib esineda erandeid, ja nimelt siis, kui kaupluse tegevuspiirkonna ökonomikas on toimunud muutusi, mille tõttu möödunud perioodi käive ei ole võrreldav planeeritava perioodiga.

Kehtib nõue, et rajooniliitude juhatused kontrolliksid kooperatiivide poolt kauplustele määratud plaanide õigsust. Selleks peavad kooperatiivide juhatused enne planeeritava kvartali algust esitama rajooniliidule andmed kõigi jaemüügi ettevõtete lõikes, millest oleks näha ettevõtete tegelik käive möödunud kvartalis, planeeritava perioodi käive ja möödunud aasta sama kvartali tegelik käive.

Kui esineb olukordi, kus mõnele kauplusele määratud plaan juurdekasvu tempo poolest eelmiste perioodide tegeliku käibe suhtes suuresti erineb, peab rajooniliidu juhatus nõudma selle kohta selgitust. Vajaduse korral tuleb teha ettepanek kooperatiivi juhatusale kauplusele kavandatud plaani parandamiseks.

Rajoonilise tegevusraadiusega tarbijate kooperatiivide (rajooni tarbijate kooperatiivide) puhul on plaanide õigsuse kontrollimise alal vastutusrikkad ülesanded rajooni TSN Täitevkomiteel, kuid ka ETKV Liidu plaani-ökonomika osakonnal.

Kuna plaani määramise aluseks on tegelik käive möödunud perioodil ja möödunud aasta vastaval perioodil, siis järelikult selleks, et mitte eksida plaani määramisega, peab hästi tundma olukorda, mis oli ühel või teisel ettevõttel käibe arendamiseks möödunud perioodil. Seda teame aga siis, kui pidevalt jälgime plaani täitmise käiku ja igakord selgitame välja graafikust kõrvalekaldumise põhjused. Eritingimused tuleb registreerida, et neid mitte unustada.

Missugusel juhul ettevõtte tegelik käive ei ole võrreldav planeeritava perioodiga? Seda siis, kui kooperatiivis toimus organisatsioonilisi muudatusi, ettevõtete üleandmist või vastuvõtmist teistelt organisatsioonidelt, kui muutus kaupade sortiment,

kui muutus varustatav kontingent,
kui kauplus oli pikemat aega suletud,
kui avati kaupluse lähedusse teine kauplus,
kui toimus olulisi muutusi kaupluse tegevuspiirkonna elanikkonna rahalistes sissetulekutes.

Planeerimisel esineb sääraseid vigu, kus väikejaemüügi punktidele määratakse plaaniks 15-50 tuh. rbl., kuigi neis tegelik käive on korduvalt üle selle, ja seda selleks, et säilitada neis väikejaemüügi töötajatele palga arvestamise hindeid. Seda ei tohi lubada.

Põhiline ülesanne seisab selles, et plaanide eneste koostamisel õigesti arvestada üksikute ettevõtete töös toimunud muudatusi ja tegevuspiirkonna ökonoomilisi erinevusi, et vältida hiljem plaanide sagedasi muutmisi.

Kuid vahel võib ka plaanitäitmise käigus esineda sääraseid olukordi, mis põhjustavad plaanides mõningate paranduste tegemise. Säärasteks põhjusteks võivad olla eespool mainitud asjaolud, kui need leiavad aset planeeritava perioodi kestel.

Plaani peab parandama ka siis, kui näiteks üks kauplus on mõnel põhjusel pikemat aega suletud, temale ettenähtud kaubad suunatakse aga teise kauplusse. Igal kaupluse tegevuspiirkonnal on erinevusi, seepärast ei ole õige plaani määramisel lähtuda võrdsustatud seisukohast ühe ja sama šablooni kohaselt.

Piirkondades, kus on ette näha elanikkonna ja kolhooside tulude kasvu, tuleb määrata ka suurem jaekäibe juurdekasv, võrreldes kooperatiivi keskmise juurdekasvuga tervikuna.

Jaekäibe planeerimine ettevõtetele on vastutusrikas ja keerukas ülesanne. See nõuab kooperatiivi tegevuspiirkonna ökonoomika ja selles toimivate muudatuste head tundmist. Kui planeerija ülesanded kooperatiivides, kus ökonomist puudub, on pandud raamatupidajale, on vaja, et sellest tööst võtaksid osa ka kooperatiivi esimees, tema asetäitja, instruktorid ja teised vastutavad töötajad.

On soovitatav, et vähemalt kord kvartalis kutsutakse kaupluste juhatajad nõupidamisele, kus arutatakse käibe arenemi-

sega ja kaubanduse parema organiseerimisega seotud küsimusi, selgitatakse välja jaekäibe arendamist pidurdavad põhjused üksikutes ettevõtetes ja kavandatakse abinõud plaani täitmise kindlustamiseks kõigis kauplustes, kioskites, müügipunktides ja ühiskondliku toitlustamise ettevõtetes.

15 päeva enne iga kvartali algust jaotatakse kaubakäibe kvartaliplaanid kaubandusettevõtete viisi kuude lõikes. Selleks kasutatakse alljärgnevat töötlemistabelit.

Nagu tabelist ilmneb, tuleb enne kauplusele konkreetse kuuplaani määramist uurida paari viimase aasta aruannete andmete põhjal iga kuu käibe osatähtsust kvartali käibest. Samuti tuleb silmas pidada iga ettevõtte tegelikku tööpäevade arvu ühel või teisel kuul. Kui näiteks kauplus suleti veebruaris inventuuri tõttu 10 päevaks ja veebruarikuu käibe osatähtsus alanes kvartali kaubakäibest varematel aastatel 32%-lt 25%-le möödunud aastal, siis on selge, et möödunud aasta veebruarikuu käibe osatähtsust kvartali käibest ei saa jooksva aasta planeerimisel arvesse võtta ja lähtuda tuleb kaupluse käibest, mil ta töötab kogu kuu.

Enne käibe planeerimist kuude viisi tuleb kõigepealt järele vaadata, missuguse käibemahu iga kauplus saavutas möödunud kvartalil ja võttes arvesse kauplemise perspektiive eelseisval kvartalil, teha aasta algul ettevõtetele määratud kaubakäibe kvartaliplaanides vajalikud parandused. Kui näiteks aasta algul (kaubakäibe aastaplaani töötlemistabeli alusel) arvestatud II kvartali plaan osutus sama aasta I kvartalil tegelikult saavutatud käibest madalamaks seoses antud kaupluse tööttingimuste muutumisega, siis tuleb vastava kaupluse plaanis teha parandus suurendamise suunas, kuna tarbijate kooperatsiooni süsteemis II kvartali käibe on alati suurem I kvartali käibest.

Kauplustes, kus on osakonnad, tuleb kindlustada käibeplaani õigesti jaotamist ka osakondade vahel.

Kaubakäibeplaani jaotus osakondade vahel peab olema kooskõlas kaupade saabumise mahuga igasse osakonda.

Kaupade sortiment tuleb kaupluse osakondade vahel jaotada sääraselt, et ostjaile oleksid kindlustatud kõige suuremad

.....
 organisatsioonid nimetus

19.....a. kvartali jaekaubakäibeplaani kuude lõikes
 töötlemistabel

(tuh.rbl.)

organisatsioonide(ettevõtete) viisi.

Organisatsioonide ja ettevõtete nimetus	a p r i l l i k u u					m a i k u u						
	1960.a.	1961.a.	1961.a.	1962.a.	1962.a.	1960.a.	1961.a.	1961.a.	1962.a.	1962.a.		
	Tege-lik käive	Osa-täht-sus kvart-käi-best	Tege-lik käive	Osa-täht-sus kvart-tali-käi-best	Osa-täht-sus kvart-tali-käi-best	Tege-lik käive	Osa-täht-sus kvart-tali-käi-best	Tege-lik käive	Osa-täht-sus kvart-tali-käi-best	Plaani täht-sus kvarta-li käibest		
A	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12

1 8 I 8

Organisatsioonide ja ettevõtete nimetus	j u u n i k u u					Kvartali kaubakäive				
	1960.a.	1961.a.	1961.a.	1962.a.	1962.a.	1960.a.	1961.a.	1961.a.	1962.a.	1962.a.
	Tege-lik käive	Osa-täht-sus kvart-tali-käi-best	Tege-lik käive	Osa-täht-sus kvart-tali-käi-best	Osa-täht-sus kvart-tali-käi-best	1960.a. aruanne	1961.a. aruanne	1961.a. aruanne	1962.a. aruanne	1962.a. aruanne
	13	14	15	16	17	18	19	20	21	21

.....
 jne.

mugavused kaupade valikul ning letitöötajale tagatud normaalne koormus ja töötasu.

Kui kaubaressursside mahu ja ostjate poolt kaupadele esitatava nõudluse seisukohalt ei ole osakonnas küllaldaselt töötajaid, siis tuleb elanikkonna normaalse teenindamise kindlustamiseks suurendada töötajate arvu või viia mõni kaubarühm üle kõrvalosakonda. Ja vastupidi: neil juhtudel, kui kaupade saabumise võimalused või kaupadele esitatava nõudluse seisukohalt mõni osakond oma olemasolu ei õigusta (töötajad ei ole küllalt koormatud ja palgad kujunevad madalaks) tuleb antud osakonna kaupade sortimenti laiendada, kusjuures ostjate teenindamine ei tohi muutuda halvemaks.

Kaubandusliku organisatsiooni töö hindamisel on määrava tähtsusega see, et iga kauplus, iga ühiskondliku toitlustamise ettevõtte täidaks plaani. Tarbijate kooperatsiooni süsteemi organisatsioonides on sel küsimusel veel suurem tähtsus, kuna ettevõtete töötajatele palga arvestamine on otseselt seotud plaani täitmise faktiga ja plaani ületamise ulatusega. Plaani ületatud käibelt arvestatakse palka kaks korda kõrgemate hinnetega.

Kommunistliku Partei XX ja XXI kongressi ajalooliste otsuste alusel kaubanduse ette püstitatud nõuded ei luba rahuldada ainult kaubanduse üldise arenemisega, ainult käibe kogumahu suurenemisega, töö üldiste näitajatega. Tuleb pöörata üha enam tähelepanu kaubandustöö sisule. Tuleb kindlustada, et vajalikud kaubad oleksid müügil igal pool, et töötajad võiksid oma tarbeid rahuldada enam-vähem ühtlaselt igal pool.

Ei või leppida sellega, et paljud kauplused ei täida plaani, kuna neid ei varustata küllaldaselt kaupadega, et kaupluste töötajad ei tunne muret oma tarbijaskonna varustamise taseme eest. Tuleb ikka tähelepanelikumalt tundma õppida ostjate nõudlust, tuleb suhtuda ostjatesse tähelepanelikult, viisakalt. Peame looma säärased tingimused, et kauplusse sisenevad ostja ei lahuks sealt tühjade kätega, rahulolematuna, vaid et ta tunneks rõõmu tehtud ostust ja temale osutatud tähelepanust. Juhul, kui ostja vajalikku kaupa kauplusest osta ei saanud, peab müüja sellest igal juhul tegema vastavad järeled.

dused ja tundma muret selle üle, et säärased juhud järjest väheneksid.

Veelgi vähem võib leppida sellega, et mõned kooperatiivid plaani ei täida, samal ajal, kui rajoon tervikuna plaani ületab. Sellise olukorra esinemine vabariigi tarbijate koopesratsioonis näitab, et paljudel organisatsioonidel tuleb senisest tõsisemalt tegelda kaubandustöö sisu ja kvaliteediküsimusega, sest plaanide täitmise suur ebaühtsus ei näita mitte ainult seda, et paljude piirkondade tarbijad varustatakse nõrgalt, vaid see on ka sageli palgafondide ülekulu ja käibekulude suurenemise põhjuseks.

KONTROLLIST PLAANI TÄITMISE KÄIGU ÜLE JAEETTEVÕTETE VIISI.

See küsimus on väga tähtis. Kuid kas kooperatiivides teostatakse kontrolli pidevalt ja operatiivselt? Ei. Sageli lepitakse kooperatiivi jaekäibe kogumahu arenemisele pilgu heitmiseega, ja kui see on graafikus, loetakse kõik korras olevaks. Ometi on soovitatud aruandetabelid üles ehitada sääraselt, et neist saab teha ja peabki tegema järeldusi jaekäibe arendamise kohta kaupluste viisi. Kooperatiivi aseesimees kaubanduse alal peab olema iga päev kursis, kuidas areneb plaani täitmine ühes või teises ettevõttes. Selleks on soovitav pidada alljärgneva vormi kohast vihikut.

Selle tabeli abil selgitatakse märgatavad kõrvalekaldumised päevasest müügiplaanist. Järgnevaks ülesandeks on selgitada kõrvalekaldumiste põhjused, astudes kontakti ettevõtete juhatajatega, kus säärased kõrvalekaldumised esinevad. Säärane arvestus võimaldab kooperatiivi esimehel ja kaubandusala juhatajal õigeaegselt ja operatiivselt avastada kaubanduses esinevad lüngad ja suurendada kaupade juurdevedu üksikutesse ettevõtetesse.

V i h i k
kaubandusettevõtete poolt äraantud sularaha
registreerimiseks

..... kuusaastal.

Kaubandusette- võtte nimetus	Kaupade müügiplaan päevas ¹⁾ (rbl.)	Sularaha laekumine päevade viisi						
		1	2	3	4	5	6	7 jne.
		1) Plaanikohane ühepäevane müük määratakse kuuplaani jagamise teel antud kuu tööpäevade arvuga.						

Operatiivset kontrolli kaubanduse käigu üle ettevõtete viisi on vaja teostada ka iganädalaste kaubalis-rahaliste aruannete andmete alusel, kontrollides kaubakäibeplaani täitmist seoses kaubajääkide liikumisega. Selleks on soovitatav kasutada alljärgnevat vihikut.

V i h i k
kaubandusettevõtetes kaubakäibeplaani ja kauba
liikumise operatiivseks kontrollimiseks

.....kuus.

Kaupluse nimetus	Käibeplaan				Tegelik täitmine vastavalt kauba- lis-rahalisele aruandele				Kokku kuu jooksul	
	Päe- vane	Näda- lane	1.nädal	2.nädal	3.nädal	4.nädal	summa	%	plaanist	

järg.

Kaubajäädid plaani kohaselt	Tegelikud kaubajäädid vastavalt kaubalis-rahalisele aruandele				
	1.kuu- päevaks	8.kuu- päevaks	16.kuu- päevaks	23.kuu- päevaks	1.kuu- päevaks

Säärast pidevat operatiivset kontrolli igas ettevõttes kaubakäibeplaani täitmise ja kaubajäädide liikumise kohta, mille aluseks on kaupluste juhatajate kaubalis-rahalsed aruanded, on kohustatud pidama kooperatiivi raamatupidaja, rajooni tarbijate kooperatiivis ökonomist. Kui ilmneb, et mõned kauplused kaubakäibeplaani täitmise käigus maha jäävad, peab kooperatiivi raamatupidaja (rajooni tarbijate kooperatiivi ökonomist) sellest viivitamatult teatama kooperatiivi juhatusele vajalike operatiivsete abinõude rakendamiseks, mis kindlustaksid kaubakäibeplaani täitmise kooperatiivi kõigi ettevõtete poolt. Praktikaks esineb olukordi, kus mõnel kuul toimuvad erakorralised, eritellimistel põhinevad müügid, mis põhjustavad antud kuul kaupluse plaani ületamise, või, kus plaan jääb täitmata kaupluse üksikutel päevadel müügitööst väljalangemise tõttu inventeerimisel, kaupluse juhataja haigestumisel või mõnel muul põhjusel.

Need erakorralised käibeplaani täitmise normaalset kulgu mõjutavad olukorrad on vaja igakord üles märkida, et neid mitte unustada plaani määramisel eelseisvateks perioodideks.

Peab veel kord rõhutama pideva kontrolli tähtsust, alates juba planeeritava perioodi esimesest tööpäevast. Mida kiiremini selgitatakse normaalset kauplemist segavad põhjused, seda kergem on rakendada abinõusid plaani täitmise mahajäämuse likvideerimiseks. Kuu või kvartali kestel süvenenud vigu planeerimisest või kaupade ebaõigest juurdeveost ei saa sage- li kuu või kvartali lõupäevadel enam kõrvaldada.

KAUBAVARUDEST JA NENDE PLANEERIMISEST.

Tähtsaks elemendiks igale ettevõttele ja organisatsioonile jaekaubakäibe planeerimisel on kaubajääkide arvestused.

Igale kaubandusettevõttele määratakse igas kvartalis vajalik kaupade saamine sääraselt, et oleks kindlustatud käibeplaanile vajalik kaubakate ja plaanilised kaubavarud kvartali lõpuks. Vajaliku kaupade saabumise mahu määramiseks arvatakse käibeplaanile juurde plaaniliste varude summa planeeritava kvartali lõpuks ja arvatakse maha tegelik varude summa kvartali alguks.

Kaubavarude analüüsimisele ja nende normeerimisele on vaja tarbijate koöperatsiooni süsteemis osutada senisest suuremat tähelepanu. Neile küsimustele ei või läheneda formaalselt, vaid peab teadma, et tegemist on tähtsa kaubandustöö sisulise küsimusega. See seisneb oskuses juurde vedada koöperatiivi ja selle üksikutesse jaemüügiettevõttesse kaupa vajalikus sortimendis, vajalikul hulgal ja õigel ajal. Kaubajääkide suurusele õigesti lähenemine, selle analüüsimine ja õigesti normeerimine on oluliseks osaks tarbijate nõuete igaüks rahuldamise fagamisel, kauba kiirel realiseerimisel selleks, et vabanenud vahendid suunata uuesti käibes, osta uued partiid tarbijale vajalikke kaupu. Kui kaubavarud on liiga väikesed, siis tekivad lüngad kauplemisel ja ostja ei leia sageli kauplusest seda, mida ta vajab. Kui varud ületavad normatiivi ja sisaldavad kaupu, mida ei ole võimalik realiseerida ettenähtud aja vältel, siis ei saa juurde osta ka uusi kaupu, kuna vahendid on kinni mittenõutavate või aeglaselt realiseeritavate kaupade all ja ostja huvid on jällegi riivatud. Suured kaubavarud on isegi halvemad kui normatiivist mõnevõrra väiksemad, kuna nad on sageli kadude põhjuseks ning puudujääkide tekkimise ja varjamise lähteaks.

Kooskõlas antud kaubandusettevõttele kinnitatud kohustusliku sortimendi miinimumiga koostatakse valik kaupadest, mis peavad pidevalt müügil olema. Kaubad, mis peavad pidevalt olema kaupluse riiulitel ja tagama häireteta kauplemise, mää-

ratakse kindlaks kooperatiivi juhatuse poolt koos kaupluste juhatajatega.

Tavalisele külakauplusele, mis kaupleb iga päev nõutavate kaupadega, määratakse oma sortiment; universaalkauplusele määratakse sortiment palju laialdasem ja mitmekülsem, samuti on erinev töölisasulas ja rajoonikeskuses asuva kaupluse kauba sortiment.

Säärane lähenemine kaubavarude normatiivi kindlaksmääramisele, range kontrolli kaupade sortimendi õigeaegse täiendamise üle, sortimendi aegajaline uuendamine, kaupade ümberpaigutamine kauplustest, kus nende järele on nõudmine väike, kauplustesse, kus nende kaupade järele esineb nõudmisi, tagab kaubaringluse pideva kiirenemise juures tarbijaskonna kauba- nõudluse ikka täielikuma rahuldamise.

ETKVL määrab kaubavarude normatiivid päevades rajooni- liitudele ja rajoonikooperatiividele. Need organisatsioonid peavad määrama varud kooperatiividele ja üksikutele jaemügi- ettevõtetele.

Kaubajäärke võime nende sihi järgi liigitada:

- a) normaalseks ehk jooksvaks säilitamiseks;
- b) hooajaliseks säilitamiseks;
- c) ennetähtajaliseks kohaleveoks.

Kõigile kaubandusorganisatsioonidele määratud kaubavarude normatiiv haarab ainult kaubavarusid normaalseks säilitamiseks. Enne tähtaega kohaleveo kaubad ja kaubavarud hooajaliseks säilitamiseks kaetakse panga poolt erikrediidiga.

Kuid see ei tähenda seda, et viimaste soetamist ja nende seisukorda ei pea jälgima kõrgemalgeisvad organid.

Iga kaubanduslik organisatsioon peab looma endale vajalikud kaubavarud müügihooaja alguseks (jalgrattad, nääriehted, talvised ja suvised rõivastusesemed ja vildid, sporditarbed, koolivihikud, aknaklaas, vankrimääre, vooritarbed jne.).

Kuid ka need varud peavad olema kooskõlas realiseerimise võimalusega oma võrgus. Ei saa lugeda õigeks, et jaemügi- organisatsioonid igasuguste abinõudega koguvad hooajalisi kaupu üle oma vajaduste, et neid siis omal käel müüa plaanitult siia ja sinna.

Kõrgemalseisvad organisatsioonid peavad jälgima ka seda, millistest allikatest kujunevad hooajaliste kaupade varud.

Tartu kooperatiivis esinenud suure puudujäägi tekkimise põhjuste selgitamine näitas, et seda võis soodustada suurte hooajaliste varude olemuse väär hindamine. Loeti heaks, et kooperatiiv kogus suvel vilte, kuid ei mõeldud sellele, kust ta nii suurtes kogustes neid võis saada. Hiljem ilmnas, et neid ei kogutud oma piirkonna elanikkonna parema varustamise sihiga, vaid spekulatsiooni sihiga.

See osutus võimalikuks seetõttu, et kontroll ja analüüs hooajaliste kaupade varude üle oli puudulik.

Järeldus sellest: kaubavarusid tuleb hoolikalt analüüsida mitte ainult kaubandustöö aspektist lähtudes, vaid ka raiskamiste ja puudujääkide vastu võitlemise seisukohalt.

Kaubavarude analüüs peab haarama kõiki kaubavarude paiknemise kohti - latusid, kauplusi ning lõpuks kooperatiive ja rajooniliitude süsteeme tervikuna nii kogusummas kui ka üksikute kaubarühmade viisi. Kaubavarude analüüsimisele peab eelnema normatiivide õigesti määramine.

Kaubavarude suurust mõeldakse nende käibesfääris viibimise ajaga sõltuvuses käibe suurusel.

Seega: mida kiiremini kaubad liiguvad tootjalt kaubandusvõrku ja mida kiiremini need sealt tarbijatele müüakse, seda väiksemad on vajalikud varud lünkadeta kauplemiseks. Arendada jaekaubakäivet väiksemate kaubavarude olemasoluga on suure rahvamajandusliku tähtsusega. See võimaldab vabanevad vahendid suunata mujale, kus nende järele on vajadus, tarbijate kooperatsiooni süsteemis näiteks - kapitaalmahutusteks kaubanduse materiaaltehnilise baasi tugevdamise sihiga (kaupluste ja ladude ehitamiseks ja nende sisustamiseks kaasaja nõukogude kaubanduse nõuete kohaselt). Olgu märgitud, et kaubajääkide normatiivi vähendamine ETKVL-1 süsteemile ainult ühe päeva võrra (keskmine aasta normatiiv on 97 p.) võimaldab vabastada käibevahendeid ja vähendada Riigipanga krediidi vajadust umbes 600 tuhande rubla ulatuses.

Vajalikule kaubavarude suurusel avaldab mõju rida tegureid, nagu tootmise paiknemine realiseerimise piirkonna suh-

tes, transporditingimused, kaupade juurdeveo kord, kaubanduslike ettevõtete asukoht varustajate ladudest, kaubakäibe maht, kaupade ostu ja vastuvõtmise organiseerimine, jaemüügi organiseerimine, kaubastruktuuri erinevused jne. Neist ja nende mõjust on õpikutes küllaldaselt materjali ja need ei vaja täiendavaid kommentaare.

Kaubavarude suuruse normeerimise siht seisneb selles, et vältida häireid kauplemisel ja saavutada seejuures vahendite käibimisel maksimaalne arv ringe teatud ajaperioodil.

Kaubavarude normatiivid määratakse käibe päevades igale kaubarühmale ja üldised ehk keskmised kogu sortimendi suhtes. Nende absoluutsuurused saadakse ühe päeva käibe korrutamisel normatiivkohase käibepäevade arvuga. Varunormatiivi suurus iga kauba osas oleneb antud kauba kaubandusliku juurdeveo sagedusest ja antud kauba miinimumvaru suurusest.

Üksikute kaupade kaubavarude miinimumnormatiivi kindlaksmääramisel on suur tähtsus kaubajääkide seisukorra kontrolli ja lünkadeta kauplemise tagamise seisukohalt. Kaubavarude miinimummäär on signaaliks, omapäraseks punaseks jooneks, millest allapoole ei tohi langeda ühe või teise kauba varud.

Kaubavarude miinimummäärad üksikutele kaupadele sõltuvad tervest reast tingimustest: kauba kooperatiivile saatja kohast, antud kauba sortimendi ulatusest, nõudmise sagedusest antud kaubale jne.

Kui näiteks suhkrut veetakse kooperatiivi kauplusesse üks kord kuus, siis saabumise momendil on varu 30 päeva vajaduse suurune, kuu lõpuks väheneb varu nullini. Sel juhul on kuu keskmine varu: $\frac{30 + 0}{2} = 15$ päeva, s.o. pool kauba juurdeveopäevade arvust. Tegelikuses ei tohi aga kaubavarud kunagi langeda nullini, kuna see põhjustab kauplemisel häireid.

Et piirata varude nullini vähenemist, peabki olema määratud antud kaubale miinimumnormatiiv, millest varusid kunagi ei tohi lasta väiksemaks kujuneda.

Kui näiteks kooperatiivi juhatus määras kauplusele suhkru miinimumvaru normatiiviks 10 päeva ja suhkrut tuuakse

juurde üks kord kuus, siis varude ülemmäär juurdeveopäeval on $10 + 30 \text{ p.} = 40$ päeva ja keskmine normatiiv on $\frac{10 + 40}{2} = 25$ päeva, ehk teiste sõnadega pool juurdeveo sageduse päevade arvust ($30:2=15$) pluss miinimumvaru norm päevades (10 päeva). Teine näide. Kui majapidamisepi tuuakse kauplusele 1 kord 10 päeva jooksul ja miinimumnormatiiv on määratud 15 päeva, siis varu ülemmäär kauba saabumise momendil on 25 päeva ja keskmine varu moodustab $\frac{15 + 25}{2} = 20$ päeva ehk pool juurdeveosageduse päevade arvust ($\frac{10}{2} = 5$) pluss

miinimumvaru norm (15 päeva). Eriti tähtis on miinimumvarude normi määramine iga päev nõutavatele kaupadele, nagu sool, tikud, petrooleum jne.

Laialdase sortimendiga kaupade (kangad, valmisrõivad, pudukaubad, parfümeeriakaubad jne.) miinimumvaru suurus oleneb antud kauba niinimetatud esinduslikust valikkogumist, s.o. kõigi esemete väärtusest, mis kuuluvad antud kaubarühma ja on ette nähtud antud ettevõtte tüübile määratud sortimendi miinimumis. Kui näiteks parfümeeriakaupade valikkogu, mis peab olema kaupluses müügil, moodustab 160 rubla ja parfümeeriakaupade müügi ühe päeva käive on keskmiselt 4 rubla, siis selle kaubarühma miinimumvarunorm on:

$$160 : 4 = 40 \text{ päeva.}$$

Sääraselt on võimalik arvutada kaupade põhjendatud normatiivid iga kaubarühma osas ja lõpuks keskmise normatiivi kaupluse kogu kaubasortimendi suhtes.

Selleks on soovitatav kasutada alljärgneva vormi kohast tabelit.

(Käive rublades, kaubavarud päevades).

Kaupade nimetused	Kvar-tali käive	Kesk-tali mine päeva käive	Kaupade juurdeveo sagedus	Kauba-varude alam-määr päeva-des	Kauba-varu de ülem-määr päeva-de juur-deveo-päe-val (päe-vades)	Kinnitatud keskmine varu	
						päe-vades	summa
Leib	650	7,2	iga päev	-	1	0,5	3,6
Suhkur	630	7,0	1 kord kuus	10	40	25	175
Kondiitritoo- ted	810	9,0	"	10	20	15,0	135
Sool	200	2,2	1 kord kuus	30	60	45,0	99
Kala ja hee- ringad	180	2,0	1 kord 10 päeva jook- sul	5	15	10,0	20
Viin	1200	13,3	"	10	20	15,0	199,5
Vein	300	3,3	1 kord 15 p.jooksul	10	25	17,5	57,8
Majapidamis- seep	200	2,2	1 kord 10 p. jooksul	15	25	20,0	44
Tuletikud	120	1,3	"	15	25	20,0	26
Paberossid	450	5,0	1 kord 15 p. jooksul	12	27	19,5	97,5
Petrooleum	180	2,0	1 kord 10 p. jooksul	10	20	15,0	30
Parfümeeriak.	360	4,0	1 kord 20 p. jooksul	40	60	50,0	200
Pudukaubad ja niit	400	4,5	"	40	60	50,0	225
Kultuurikaubad	300	3,3	"	40	60	50,0	165
Majapidamisk.	500	5,6	"	40	60	50,0	280
Muud kaubad	450	5,0	1 kord 10 p.jooksul	20	30	25,0	125
Kokku:	6930	77	-	-	-	24,5	1882,4

Tuleb teada, et ETKVL-i poolt kinnitatud ja kõigile lüliledele kehtestatud kaubavarude normatiivid, nii kogu kaubandusvõrgu käibe suhtes kui ka üksikute kaubarühmade osas, on maksimumnormatiivid. Üksikute kaubarühmade normatiivid on peale selle veel näidismnormatiivid (välja töötatud süsteemi ulatuses keskmiste varude absoluutsuuruste ja päevakäivate alusel), mida iga kooperatiiv võib korrigeerida vastavalt kohalikele tingimustele, jäädes temale kogu käibe suhtes määratud normatiivi piiresse. Näidismnormatiive võivad kooperatiivid kasutada ka kaubarühmadele miinimumnormatiivi kujundamisel. Selleks on vaja kindlaks määrata iga kaubarühma osas juurdeveo sagedus päevades ja lahutada ETKV Liidu poolt soovitatud näidismnormatiivist pool juurdeveosageduse päevade arvust. Kui nii kujundatud miinimumnormatiiv ühe või teise kaubarühma osas osutub suureks või väikeseks, tuleb korrigeerida vastavalt maksimumnäidismnormatiivi.

Normatiivide õigesti määramise kõrval on samaväärse või kaubandustöö praktilise juhtimise seisukohalt veelgi suurema tähtsusega tegelik kaubajääkide analüüsimine, neist järelduste tegemine ja abinõude rakendamine kaubajääkide õigesti paigutamiseks ettevõtete ja organisatsioonide vahel. Kuna need küsimused leiavad õpikutes küllaldast valgustamist, siis piirdume siinjuures mõningate üldiste märkmetega.

Tegelikke kaubajääke on vaja võrrelda normatiividega kaubarühmade viisi ja kogu käibe suhtes määratud normatiividega ettevõtete, ladude ja organisatsioonide viisi. Hälbed on vaja välja tuua päevades käibest ja summas. Hälbe arvutamisel summas on vaja esialgne plaaniline normatiiv summas ümber arvutada tegelikust päevakäibe suurusest lähtudes. Kaupluste viisi arvutatud hälvete summa (rahalisel väljenduses) ei pruugi ühtida kooperatiivi kohta tervikuna keskmise ühe päeva käibe ja päevades kinnitatud normatiivi alusel arvutatud hälbesummaga sellepärast, et päevades esinevaid plaanilisi normatiive omavate kaupluste tegelike käivate osatähtsused kooperatiivi kogukäibest ei ole enam samad mis plaani koostamisel. Kaupluste viisi arvutatud kaubavarude plaaniliste kõrvalekaldumiste kokkuvõtte summas võib ühtida kooperatiivi

vi keskmiste näitajate alusel (s.o. kooperatiivi normatiivpäevade arvu ja keskmise ühe päeva käibe alusel) arvutatud hälbesummaga ainult siis, kui kõik kauplused täidavad plaani analüüsitava perioodil 100% või kui kõigil kauplustel on ühesuurune varude normatiiv päevades. Praktikas seda aga kunagi ei esine.

Kaubavarude planeerimisel ja analüüsimisel tuleb silmas pidada, et alates 1961.a. IV kvartalist haarab kõrgemalseisva kooperatiivse organisatsiooni poolt kehtestatud varude normatiiv ka jaevõrgus olevaid põllumajandussaaduste kokkupuustu korras hangitud ja komisjoni müügile võetud saaduste varusid.

Seoses sellega vähendati mõnevõrra normatiivi päevades, kuna käibestruktuuris suurenes toidukaupade osatähtsus. Normatiiv summas jäi aga üldiselt endiseks, kuna ühe päeva käibesumma suurenes kaubandusvõrgu käibele nn. komisjonikaubanduse käibe liitmise tõttu.

Kaubavarude seisukorra kontrollimise üheks tähtsamaks abinõuks on üksikute kaubandusettevõtete inventuurnimestikude läbivaatamine.

Keskliidu otsuse kohaselt tuleb tarbijate kooperatsiooni kõigis kauplustes inventeerida kaubavarusid vähemalt kolm korda aastas kooperatiivi juhatuse esindaja kohustuslikul juuresolekul. Üldiselt peab kaupade inventeerimine kauplustes läbi viidama puhkepäevadel, aga mitte kauplemistundidel.

Inventeerimise tulemused peab kooperatiivi juhatuse läbi vaatama ja vastu võtma iga inventeerimisakti kohta vastava otsuse.

Praktikas kasutatakse inventeerimisnimestikke peasjalikult materiaalselt vastutavate isikute kontrollimiseks selle sihiga, et selgitada, kas kaubajäägid vastavad aruandluse andmeile. Inventeerimise andmeid kaubanduse olukorra hindamiseks sageli aga ei kasutata, mis on kaubanduse juhtimise töös suureks puuduseks. Sügav ja igakülgne inventeerimismaterjalide läbitöötamine aitab selgitada, kui võrd oli takistatud üksikute kaupade müük ja kas kaupluses olevad kau-

bad vastavad elanikkonna nõudlusele. Üksikute kaupluste viisi inventeerimisandmete kõrvutamise aitab selgitada kaupade ümberpaigutuse vajadust ühest kauplusest teise.

Kooperatiivi juhatus peab inventuurinimestikkude läbi-vaatamise alusel kindlaks tegema, milliseid kaupu on liigeses koguses, milliseid vähe, milliseid realiseeritakse väga aeglaselt ja mis hakkavad seetõttu oma väärtust kaotama.

Mitte mingil juhul ei tohi vaadata kaubavarude kontrollimise tööle kui hoogtööle. Seda tööd tuleb pidevalt teha.

Hinnates möödunud perioodi kaubajääkide olukorda, lähtudes kaubajääkide seisust päevades käibest, ei või teha mehaaniliselt otsust fondide ümberjaotamise või kaupade ümberpaigutamise küsimustes.

On vaja põhjalikult analüüsida, kas kaubajääkide kasv ei ole tingitud kaupade saabumisest perioodi lõpul ja milline on kaupade sisegrupiline koostis.

Neil juhtudel, kui möödunud perioodil antud kauba müük oli madal kauba puudumise tõttu, märgatav osa kaupu saabus aga perioodi lõpul, siis oleks ebaõige möödunud perioodi käibe suhtes päevades arvatatud kaubajäägi alusel teha järeldused eraldatud koguste vähendamiseks.

KAUPADE SAABUMISE PLANEERIMISEST JA NENDE JUURDEVEOST.

Kaupade saabumise plaan on jaekäibeplaani üheks osaks.

Vaja on kindlustada, et kaupade juurdevedu ei oleks juhuslik, ühekordsete saabuvate partiide jagamine kaupade saabumise momendil, vaid et kaupluse plaan ja kaupade juurdevedu oleksid seotud omavahel juba planeeritava perioodi algul, s.o. kvartali algul. Kaupluse juhataja peab teadma, millega ta oma plaani täidab, mida tal on õigus nõuda kooperatiivilt. See loob vajaliku võitluspinge plaani täitmise

eest juba planeeritava perioodi algul ja tõstab nende isikute vastutust, kelle ülesanne on fondide realiseerimine ja kauba hankimine.

Kaubanduslikesse ettevõtetesse kaupade juurdevedamisel on vaja juhendada antud kauplusele määratud kaupade sortimendist. Kauplusele sortimendi määramisel on vaja aga arvestada alljärgnevat: puuvillaseid kangaid, töö- ja lastejalatsid, pükse, vihmamantleid, vattkuubi, lihtsamaid peakatteid ja trikootaazi ei müü maal ainult universaalkauplused, vaid ka neist kaugel asuvad teised kauplused, kui ruumid seda võimaldavad;

kauplemine villaste ja siidkangastega, nendest kangastest õmmeldud toodetega, mudeljalatsitega ja teiste laialdase sortimendiga kaupadega peab koondatama rajooni universaalkauplustesse, kooperatiivi universaalkauplustesse ja teistesse spetsialiseeritud kauplustesse;

kolhoosidele tootmiseks vajalike kaupade müük peab koondatama selleks määratud ettevõtetesse (ehitusmaterjalide kauplus-ladu, majapidamistarvete kauplus, rajooniliidu ladu) ja nende kaupade müüki ei tohi pihustada kogu kaubandusvõrgu vahel. Nende müük kaupluste võrgu kaudu teeb plaani täitmise väga ebaühtlaseks, kuna ostetud kogused kõiguvad ajaliselt ja ostude suuruse poolest väga ja neid on kaupluse kuuplaanis väga raske ette näha.

Mis kauplustele vajaliku kauba õige saabumise tagab ja missugused on selleks esitatud nõuded? Eelkõige ETKVL-i plaani-majandusosakond, ja ETKVL-i Kaubandusvalitsus koostavad igas kvartalis igale rajooniliidule ja rajooni kooperatiivile kvartali jaekäibeplaani kaupadega katmise arvestuse ja teatavad selle rajoonidele (vorm nr.18). Rajooniliidud peavad koostama analoogilised arvestused ja teatama need tarbijate kooperatiividele (vorm nr.19). Kooperatiivid jaotavad kvartali jooksul plaani kohaselt saabuvas tähtsamad kaubad kaupluste vahel ja teatavad kaupluste juhatajatele (vorm nr. 5 isemajandavatele kauplustele ja vorm nr.4 kõigile teistele kauplustele). Tähtsamate kaupade loetelu, mida kooperatiivi

juhatus kaupluste vahel jaotab, määrab juhatus ise. Igal juhul peab loetelu haarama iga päev nõutavaid kaupu ja neid kaupu, millel ühe või teise kaupluse käibes on suurem osatähtsus. Missuguse kaupade sortimendiga üks või teine kauplus kaupleb, see peab olema juba varem määratud ja sellest tuleb kaupade jaotamisel kinni pidada. Tähtsamate kaupade jaotus on soovitatav koostada alljärgneva tabeli kujul:

Üksikute kaupade väljastamise plaan

..... kvartalis

Kauba nimetus	Mõõtühik	kooperatiivi ühik-verseal-kauplus	Kauplus nr. 1	Kauplus nr. 2	Kauplus nr. 3	Kauplus nr. 4	jne.	Kokku
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Leib	tonn tuh.rbl.							
Jahu	tonn tuh.rbl.							
Tangud ja makaronid	tonn tuh.rbl.							
Taimeõli	kg tuh.rbl.							
Kala	kg tuh.rbl.							
Heeringad	kg tuh.rbl.							
Suhkur	kg tuh.rbl.							
Kondiitritooteid	kg tuh.rbl.							
Viin	dkl. tuh.rbl.							
Vein	dkl. tuh.rbl.							
Tubakatooted	tuh.rbl.							
Petrooleum ...	tonn tuh.rbl.							
Sool	tonn tuh.rbl.							

1	2	3	4	5	6	7	8	9
Tikud	kast tuh.rbl.							
Puuvillased kangad	tuh.rbl.							
Õmmeldud tooted	tuh.rbl.							
Trikotaaž	tuh.rbl.							
Sukad, sokid ..	tuh.rbl.							
Nahkjälatsid ..	tuh.rbl.							
Majapidamisseep	kg tuh.rbl.							
.....							
.....							
Ülejäänud kaubad	-	kaupluse juhatajate tellimiste kohaselt						
K o k k u	tuh.rbl.							

Tehtud jaotus tuleb teatada jaotuslaole või peakauplusele ja see peab jääma aluseks kaupade väljaandmisel. Ei või leppida säärase olukorraga, kus kaupluste juhatajad saavad tähtsamad kaubad täiesti kontrollimatult oma äranägemisel ja laojuhatajate heaksarvamise järgi. Ei või leppida sellega, et peakaupluse juhataja hoiab endale niipalju kaupu, kui ta heaks arvab, ja ülejäägid annab harukauplustele.

Kaupade jaotamisel ja suunamisel peab pidevalt tunda olema kooperatiivi kaubandusala juhataja organiseerivat kätt ja ta peab seejuures juhinduma kontrollimise andmetest plaani täitmise käigu üle, ülesandega kindlustada plaani täitmine kõigis ettevõtetes.

Kui tähtsamate kaupade jaotamine on tehtud, ei tähenda see veel, et kvartali kestel seda enam muuta ei või. Praktika näitab, et vahete-vahel on vaja teha ka muudatusi. Kuid ka mitte muutes kvartali jaotust on kooperatiivi kaubandusala juhatajal õigus ja kohustus reguleerida ajaliselt kaupade suunamist ühele või teisele ettevõttele, silmas pidades seejuures plaani täitmise kulgu ettevõtete viisi.

Määrates kaubanduslikele ettevõtetele tähtsamate kaupade

de väljastamise plaani, määrab kooperatiivi juhatus selle-
samaga ka igale kauplusele enam tähtsate kaupade osas kauba-
käibe kaupadega kindlustatuse ulatuses. Sellejuures on vaja
kohustuslikult arvestada kaubakäibe üldsummat ja igale kau-
banduslikule ettevõttele vajalikke üleminevaid kaubajääke.

Tuleb tunnistada vääraks säärane praktika, kus tähtsa-
mad kaubad jaotatakse ettevõtete vahel partii saabumise mo-
mendil ettevõtete käivete osatähtsuste alusel või kaupade
väljastamine jäetakse laojuhataja meelevald alla. Viimasel
juhul kujuneb sageli ettevõtete kaupadega varustamisel plaan-
ipäratu praktika põhimõttel "kes ees, see mees".

Hästi korraldatud kaupluste varustamine ringveo ja tsent-
raliseeritud juurdeveo korras ja kaupluste varustamise ajali-
sest graafikust kinnipidamine on samuti tähtsaks abinõuks
plaani täitmise kindlustamisel ettevõtete viisi.

JAEKÄIBEPLAANI KAUBAGA KINDLUSTATUSE ARVUTAMISEST.

Kooperatiivile tervikuna jaekäibeplaani täitmiseks vaja-
like kaubakoguste arvutamiseks, temale eraldatud kaubafondi-
de suuruse kontrollimiseks ja kubarühmade lõikes põhjenda-
tud jaekäibe planeerimiseks on ülisuur tähtsus jaekäibe
kaupadega kindlustatuse arvutusel. Alljärgneva vormi kohase
arvutuse peab kooperatiiv koostama aasta peale ja iga kvar-
tali kohta.

Jaekäibe kaupadega kindlustatuse arvutust tuleb alusta-
da lahtrite 1, 2 ja 3 täitmisega. Kui plaan moodustatakse
aasta peale, siis lahtrites 1 ja 2 näidatakse planeeritava-
le aastale eelneva kahe aasta jaekäibed statistilise aruande
alusel. Kaubarühmade viisi plaani koostamisel tuleb külluses
saadaolevate kaupade osas müügiplaan projekteerida ulatuses,

A	B	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
33	jne.										
76	Muud tööstus- kaubed										
	Kokku tööstus- kaupu										
	Kokku kaupu (kaasa arvatud ÜTE juurde- hindlus										

Kooperatiivi juhatuses

Kooperatiivi raamatupidaja

mis täielikult katab kooperatiivi poolt teenindatava elanikkonna vajadused. Kaupade osas, mida praegu ei ole veel nii palju, et täielikult katta elanikkonna järjest kasvavaid vajadusi, tuleb plaani koostamisel silmas pidada nende tootmise kasvu ja kooperatiivile müügiks eraldatud koguseid. Üldiselt ei või plaanida müüke ühegi kaubarühma osas väiksemana mõeldud võrreldavatel perioodidel saavutatud tegelikust tasemest. 3. lahtri kokkuvõtte tabeli viimasel real peab vastama kooperatiivile kinnitatud kaubandusvõrgu (ilma komisjoni käibeta) ja ÜTE võrgu jaekäibesummale. Seejärel kantakse lahtrisse 4 kaubajätkide andmed planeeritava perioodi alguse seisuga.

Lahtrite 5,6,7 täitmist alustatakse tabeli viimasel real lahter 6 kokkuvõtte, s.o. kaubandusvõrgu (komisjonita) normaalhoiuajaga plaaniliste kaubavarude normatiivse summa planeerimisega. Selleks tuleb kaubandusvõrgu (komisjonita) ühe peava käive (ilma leiva käibeta) korrutada kooperatiivile määratud põhikaubandusele langeva kaubavarude normatiiviga päevades. Viimase saamiseks tuleb teha abiarvutus, kuna kooperatiivile kõrgemalseisva kooperatiivse organi poolt kinnitatud normatiiv päevades haarab ka komisjonikaubanduse kaubavarusid. Edasi, kandes 7-ndasse lahtrisse kaubavarude näidisnormatiivid päevades kaubarühmade viisi, arvutatakse plaanilise ühe päeva käibe ja näidisnormatiivi korrutamise teel iga kaubarühma plaanilise normaalhoiuajaga kaubavaru summa. Kui kaubarühmade viisi tehtud kokkuvõtte ei ühti (tavaliselt ei ühti) viimasele reale kantud 6.lahtri summaga, siis tuleb vahesumma interpuleerida kõigi kaubarühmade vahel ja 7-ndas lahtris teha ka normatiivides vastavad parandused, jagades 6-ndas lahtris märgitud summa ühe päeva plaanilise käibega.

Summad 5-ndasse lahtrisse saame 6-ndas lahtris näidatud jooksva kaubavaru summale ennetähtaegse kohaleveo ja hooajaliste kaubavarude summa liitmisel, mis kaetakse Riigipanga krediidiga.

Nüüd on kõik andmed selleks, et arvutada 8-ndas lahtris kooperatiivile vajalik kaupade saabumine kaubarühmade viisi ja kogusummas (lahter 3 + lahter 5 - lahter 4).

Säärasel viisil tarbijate kooperatiivile arvutatud vajalik kaupade saabumise ulatus ei vasta alati kooperatiivile eraldatud kaubafondidele, mis on märgitud 9-ndas laht-
ris. Väiksemate vahede puhul on vaja teha parandused kas üksikute kaupade müügiplaanis või üleminevate varude ulatu-
ses. Suuremate vahede puhul peab taotlema eraldatud kauba-
fondide muutmist.

9-nda lahtri arvutamisel tuleb silmas pidada, et seal näidatakse kogu kaupade saabumine jaemüügihindades. Peale kõrgemalseisva organisatsiooni poolt eraldatud fondi tuleb seal kajastada kaupade saabumine kohalikel hankijailt, oma kokkuostust, oma tööstusettevõtetest, põllumajanduslikest abimajanditest, kalapüügist jne. Kuna rahalises väljenduses planeeritavad fondid on linnahindades, siis tuleb neile liita maajuurdehindlused ja sügavpunkti juurdehindlused nende kau-
baliikide osas, millele juurdehindlused on kehtestatud, ja fondi selle osa ulatuses, mis realiseeritakse maakohtades. Juurdehindluste täpsemaks arvestamiseks kaubafondide jaemüügihindades planeerimisel on soovitatav korraldada abi-
arvutus, silmas pidades juurdehindluste tegemise tingimusi, määrasiid ja juurdehindlusi omavate kaubaliikide käibeid. Saadud juurdehindluste summa protsenteeritakse kogu kaubarühma jaekäibe suhtes ja saadud protsendi määrat võib kasutada järg-
nevate perioodide kohta plaani koostamisel, seda aeg-ajalt kontrollides ja täpsustades.

Jaekäibe kaupadega kindlustamise planeerimine ei kujuta enesest ainult tehnilist arvutust, olukorra fikseerimist, vaid on operatiivsete abinõude programm, mida on vaja rakendada kaubanõudluse täielikumaks rahuldamiseks ja jaekäibeplaani edukaks täitmiseks. Ta võimaldab sügavamalt läheneda koopera-
tiivide kaubandusliku tegevuse tulude ja käibekulude küsimuste-
le. Hästi koostatud jaekäibeplaani kaupadega kindlustatuse arvutus eespool toodud tabeli kujul peegeldab kooperatiivi kogu kaubanduspoliitikat planeeritava perioodil.

KAUPADE SAABUMISE PLAANI TÄITMISE
KONTROLLIST.

Kaupade plaanikohase saabumise kindlustamine, nii kaupade sortimendi viisi kui ka kogusummas, on organisatsiooni ja iga ettevõtte kaubakäibeplaani täitmise kõige tähtsamaks tingimuseks. Eriti ettevõtete osas, kus kaubavarude normatiivid on väikesed, võib väiksemgi kaupade vähem saabumine põhjustada jaekäibeplaani alatäitmise. Seepärast on kooperaatiivis vaja iga kuu kontrollida kaupade saabumise kvartaliplaani täitmist seostatult jaekäibeplaani täitmise käiguga.

Kontrollimiseks on soovitatav koostada alljärgnev tabel.

Tabeli kõik lahtrid näitavad aruandeandmeid kvartali algusest. Oletame, et kontrollitakse III kvartali kaubakäibe ja kaupade saabumise plaani täitmist 1.septembri seisuga, siis järelikult:

lahtris 1 näidatakse juuli ja augusti kaubakäibeplaani, lahtris 2 kvartaliplaani täitmine 1.septembriks, lahtris 3 tegeliku käibe kõrvalekaldumine juuli- ja augustikuu plaanist, lahtris 4 kaupade saabumise kahe kuu plaan, s.o. 2/3 III-da kvartali plaanist, lahtris 5 kaubajääk 1.juulil, lahtris 6 kaubajääk 1.septembril, lahtris 7 plaaniline kaubajääk 1.oktoobril, lahtris 8 tegelik kaupade saabumine juuli- ja augustikuu jooksul; kahe kuu jooksul tegelikult saanud kaupade plaanist kõrvalekaldumise - lahter 9 - selgitamiseks võrreldakse lahtrite 4 ja 8 andmeid.

Lahtrite 9 ja 3 ning 7 ja 6 omavahel seostatud analüüs võimaldab selgitada plaani alatäitmise põhjusi ja kavandada abinõud kaupade hankimise suurendamiseks kui ka kaubavarude õigesti paigutamiseks organisatsiooni ettevõtete vahel.

SISUKORD.

	lk.
SISSEJUHATUS	
1. PLANEERIMISEKS VAJALIKEST KOOPERATIIVI TEGEVUSPIIRKONNA ÖKONOOMIKAT ISELOOMUS- TAVATEST ANDMETEST	" 6
2. KOOPERATIIVI PLAAN-KAVANDI KOOSTAMISEST JAEKÄIBE ARENDAMISE KOHTA	" 11
3. JAEKÄIBEPLAANI MÄÄRAMISEST KOOPERATIIVI KAUBANDUSETTEVÕTETELE	" 14
4. KONTROLLIST PLAANI TÄITMISE KÄIGU ÜLE JAEETTEVÕTETE VIISI	" 22
5. KAUBAVARUDEST JA NENDE PLANEERIMISEST ...	" 25
6. KAUPADE SAABUMISE PLANEERIMISEST JA TEGELIKUST JUURDEVEOST	" 33
7. JAEKÄIBEPLAANI KAUBAGA KINDLUSTATUSE ARVUTAMISEST	" 37
8. KAUPADE SAABUMISE PLAANI TÄITMISE KONT- ROLLIST	" 42

Hind 8 kop.

A I
24596
6028684

TÜ RAAMATUKOGU

1 0300 00602868 4